

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys HE 67/2009 vp laeiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 a §:n muuttamisesta

Huoltaja-säätiö lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Huoltaja-säätiön isännistö päätti kokouksessaan 21.11.2007 tehdä sosiaali- ja terveysministeriölle aloitteen sosiaalialan eettisen neuvottelukunnan asettamisesta (liite 1). Siinä esitetyt perustelut pätevät mitä suurimmassa määrin edelleen.

Huoltaja-säätiö antoi otsikossa mainitusta asiasta lausuntonsa 19.2.2009 (liite 2), jossa korostui säätiön myönteinen kanta ehdotukseen yhteisestä sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan asettamisesta.

Kuntien priorisoidessa palveluitaan sosiaali- ja terveysalan eettisten perusteluiden kirkastaminen nousee entistä tärkeämmäksi. Kunnille syntyy talousarvion tasapainottamiseksi säästötarpeita, kuntalaisille toimeentulon ja elämän epävarmuuden lisääntyessä taas uusia tuen ja palveluiden tarpeita. Turvatakseen kaikkien kuntalaisten lakisäättävät palvelut ja perustuslain vaatimuksen ihmisarvoisen elämän edellyttämästä vähimmäistoimeentulosta ja huolenpidosta kuntien on kohdistettava resursseja sosiaalitoimeen, kuten Huoltaja-säätiö toteaa tuoreessa kannanotossaan 14.5.2009 (liite 3).

Tässä yhteydessä on erikseen todettava sosiaalialan ammattilaisten eteen tulevat eettisesti vaikeat kysymykset, etenkin talouden kiristyessä. Lakien säätämät oikeudet ja julkiset voimavarat voivat olla vaikeasti yhteen sovittavissa, jolloin vastuulliset virkamiehet esimerkiksi päättävälle luottamushenkilöelimille esityksiä laatiessaan joutuvat myös eettisten kysymysten eteen.

Sosiaalialan työ sisältää jo lähtökohtaisesti moraalisesti ja eettisesti vaikeita kysymyksiä. Palvelujärjestelmien moninaisuudesta huolimatta yhteisenä kivijalkana tulisi olla samanlainen ammatillinen moraalinen ja yhteinen etiikka. Palveluiden järjestämisen sosiaaliset, juridiset ja taloudelliset näkökulmat ja niiden erilaiset painotukset voivat muuten viedä toimintaa ristiriitaisiin suuntiin.

Alan ammatilliset, ammatillinen johto ja poliittiset päätöksentekijät tarvitsevat neuvottelukunnan tukea työhönsä. Eettiset periaatteet on otettava huomioon niin lainsäädäntötyössä kuin sosiaalialan tutkimuksessa. Huoltaja-säätiö haluaa korostaa seuraavia seikkoja

- sosiaalihuollon asiakkaina on paljon puolustuskyvyttömiä ja yhteiskunnassa syrjittyjä ihmisiä;
sosiaalialan etiikka edellyttää palveluilta jokaisen ihmisen ihmisarvon säilyttämistä ja vahvistamista;
yleiset käytännöt voivat tietoisesti tai epätietoisesti syrjiä poikkeavia ihmisiä

- sosiaalihuollossa on aina kysymys myös ihmisen ja yhteisön/yhteiskunnan välisestä suhteesta ja vastuusta;
tämä tuo työhön erityisen paljon moraalisia kysymyksiä, vaikeuksia ratkaista mikä on oikein ja mikä väärin ja miten vastuun yksilön ja yhteiskunnan välillä tulisi jakautua;
yksittäistä työntekijää ei saa jättää yksin näiden koko alaa ja yhteiskuntaa koskevien moraalisten kysymysten kanssa
- sosiaalihuollon asiakkaina on myös paljon ihmisiä, joiden toimintatapa voi rikkoo yhteiskunnan sääntöjä ja yhteisesti sovittuja toimintanormeja;
näissä tilanteissa joudutaan selvästi erottamaan teko ja ihminen;
ihmisen ihmisarvoa tulee kunnioittaa, vaikka tekoa ei voida hyväksyä
- sosiaalihuollossa esiintyy myös paljon tilanteita, joissa asianosaisten näkemykset ratkaisuksista eroavat toisistaan;
silloin saattaa syntyä hyvin vahvoja ristiriitatilanteita, kuten lastensuojelussa tai lasten huoltajuuteen liittyvissä kysymyksissä toistuvasti todetaan;
yleisellä tasolla käytävä eettinen keskustelu on tarpeen ja auttaa työntekijöitä jäsentämään tilanteita eri näkökulmista, vaikka yksittäistapauksissa neuvottelukunta ei asioita käsittelekään
- sosiaalihuollossa asiakkaan oma osallisuus ja omat vaikutusmahdollisuudet ovat olennaisia muutosta edistäviä tekijöitä;
erityisesti suurten rakenteellisten muutosten aikana on vaarana, että ratkaisut ohjautuvat pääosin järjestelmien ja talouden logiikan perusteella;
on tärkeitä, että palvelujärjestelmien toiminnassa varmistetaan ja vahvistetaan ihmisten omasta osallisuudesta nousevaa toimintatapaa ja pidetään järjestelmien keskeinen auttamistehtävä toiminnan keskeisenä suuntaajana
- sosiaalihuollossa on myös paljon työyhteisöjä ja tilanteita, joissa työntekijät työskentelevät ilman työyhteisön jokapäiväistä tukea ja vaikeiden tilanteiden käsittelymahdollisuutta;
eettisten kysymysten yleinen pohdinta ja mahdolliset yleiset linjaukset antavat yksittäiselle työntekijälle taustatukea moraalisesti tai eettisesti vaikeissa tilanteissa.

Lopuksi on syytä painottaa sosiaali- ja terveydenhuollon tasavertaista asemaa neuvottelukunnan kokoonpanossa ja voimavaroissa. Valtakunnalliseen elimeen on saatava riittävä sosiaalialan ammatillinen osaaminen ja voimavarat sekä varmistettava sosiaalityön ja sosiaalilainsäädännön riittävä tuntemus. Myös sosiaalipalvelujen asiakkaan osallistumisen, osallisuuden ja vaikuttamisen näkökulma tulisi saada vahvasti mukaan neuvottelukunnan työskentelyyn.

Helsingissä 26.5.09

ULLA SALONEN-SOULIÉ
Ulla Salonen-Soulié
toiminnanjohtaja